

Безкоштовна правова допомога: механізм її надання

Постановою Кабміну № 8 від 11.01.2012 затверджено Порядок та умови укладення контрактів з адвокатами, які надають безкоштовну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безкоштовну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі (далі – Порядок). Цей нормативний акт набуде чинності на початку 2013 р.

Відзначимо, Закон “Про безоплатну правову допомогу” (далі – Закон) частково вступив в силу з 9 липня 2011 р. Його прикінцевими положеннями передбачено, що в повному обсязі безкоштовна правова допомога почне надаватися з 1 січня 2017, до початку 2013 повинні бути створені спеціальні Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, що, власне, й обумовлює дату вступу в силу згаданого Порядку. Що таке безкоштовна правова допомога?

Законом визначено, що безоплатна правова допомога – це, перш за все, державна гарантія, яка представляє собою правову допомогу, яка надається за бюджетні кошти, а також за рахунок інших джерел (ст. 1 Закону). Вона ділиться на первинну і вторинну.

Первинна безоплатна правова допомога полягає в інформуванні особи про його права і свободи, порядку їх реалізації, відновлення у разі порушення, а також про порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів влади та місцевого самоврядування, посадових осіб (ст. 7 Закону). Вона має на увазі: надання правової інформації; консультування та роз’яснення правових питань; складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім процесуальних); надання допомоги щодо забезпечення доступу до вторинної правової допомоги та медіації.

Право на таку допомогу мають всі особи, які перебувають під юрисдикцією України, а надають її органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи приватного права та спеціалізовані установи. Причому ці установи створюються органами місцевого самоврядування та утримуються за рахунок місцевого бюджету та інших незаборонених джерел (ст. 12 Закону).

Порядок надання безкоштовної первинної правової допомоги визначено нормами Закону, але на сьогодні його і розробили деякі держоргани – див., наприклад, наказ Держслужби з контролю за наркотиками № 24 від 08.12.2011, наказ Держфінмоніторингу № 140 від 27.07.2011.

Вторинна правова допомога, згідно ст. 13 Закону, полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. Вона може включати такі види правових послуг: захист від обвинувачення; представництво інтересів осіб, які мають право на безкоштовну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складання документів процесуального характеру.

Коло суб'єктів, що мають право на безкоштовну вторинну правову допомогу, обмежений (ст. 14 Закону). До них відносяться: соціально незахищені особи (діти-сироти, малозабезпечені, біженці, обмежено дієдатні і недієдатні особи тощо); особи, які мають особливий соціальний статус (ветерани та особи, які мають особливі заслуги перед батьківщиною); особи, які зазнали кримінальній або адміністративному переслідуванню (ті, до кого застосовано адмінарешт або адмінзатримання); особи, затримані за підозрою в скоєнні злочину, взяті під варту.